

Inleiding

Wij (hierna: het Algemeen bestuur namens de Samenwerking Moskeeën Brabant en Zeeland) raden het wetsvoorstel 'Transparantie maatschappelijke organisaties' zeer af. De algemene redenen hiervoor zetten wij hieronder uiteen, gevolgd door opmerkingen bij de specifieke tekst van het voorstel en de Memorie van Toelichting. In dit stuk noemen wij ook een mogelijke alternatieve benadering die ook genoemd is door andere organisaties.

1. Geen duidelijke probleemdefinitie

Wat is nu precies het probleem dat met dit wetsvoorstel zou worden opgelost? Wij willen vanzelfsprekend ook geen rechtsstaat ondermijnend gedrag. De overheid heeft echter tot nu toe geen duidelijkheid gegeven over wat dan precies 'problematisch gedrag' is. Is dat dus gedrag dat niet al in onze wet- en regelgeving is vastgelegd? De grenzen van de wet zijn duidelijk. 'Onwenselijk' is erg breed interpreteerbaar en subjectief (om een voorbeeld te noemen: is kritische journalistiek dan ook onwenselijk?), 'invloed' overigens ook. En wat te denken van invloed via media? Gaan we richting een 'gedachtepolitie'? Volgt dan ook censuur? Een belangrijk beginsel van onze democratische rechtsstaat is dat er ook controversiële meningen mogen zijn en geuit mogen worden, zolang de grenzen van de wet niet overschreven worden. Zonder duidelijke probleemdefinitie is geen gerichte oplossing mogelijk.

2. Het voorstel is disproportioneel

Het voorstel is disproportioneel. Het is "schieten met een kanon op een mug". Alle 219.000 stichtingen, 128.000 verenigingen en 1.500 kerkgenootschappen die ingeschreven staan bij de Kamer van Koophandel zouden hiermee een publicatieverplichting opgelegd krijgen die inhoudt dat zij op hun website iedere gift boven 15.000 euro moeten vermelden, voorzien van naam en woonplaats van de gever. Dit is een enorme last voor deze organisaties, waarvan vele ook nog door vrijwilligers gedraaid worden, terwijl er mogelijk slechts enkele organisaties zijn waar een probleem is. Wees specifiek: wat is het probleem? Ontwikkel vervolgens een gerichte aanpak, maar laat de honderdduizenden 'goeden' niet lijden onder de op een hand te tellen 'slechten'.

3. Het wetsvoorstel is schadelijk

Het wetsvoorstel is schadelijk:

- a. voor privacy van individuen;
- b. voor veiligheid van mensen;
- c. voor de geefbereidheid en daarmee de civil society in Nederland.

a. Wetsvoorstel bedreigt anonimiteit donateur

Geven is een privé aangelegenheid. Geven is iets wat anderen niet aan gaat. De enige die daarvan op de hoogte is, is de ontvanger. Een belangrijk element in de relatie tussen filantropische instellingen (kerken, goede doelen, culturele instellingen etc.) en donateur is het respecteren van de privacy van donateurs. Zo geldt voor een culturele instelling als het Rijksmuseum dat 1 op de 5 gevers aan het museum anoniem wenst te blijven. Anoniem houdt in dit geval in dat het Rijksmuseum weet wie de schenker is maar dat de schenker heeft aangegeven dat hij geen prijs stelt op vermelding. De publicatieplicht, zoals genoemd in het voorstel, van naam en woonplaats bedreigt deze anonimiteit. Bovendien is het publiceren van naam en woonplaats van deze gevers strijdig met inhoud en strekking van de privacywetgeving, die eerder dit jaar nog is uitgebreid en aangescherpt onder de AVG.

b. Wetsvoorstel brengt risico's voor veiligheid en onwenselijke benadering met zich mee

Publicatie van donateurgegevens kan ook onwenselijke benadering meebrengen, variërend van bedelverzoeken tot diefstal, of, ernstiger, vormen van bedreiging. Met het voorstel om donateurgegevens te publiceren op website of via KvK komen deze gegevens op straat te liggen. De verhoudingen binnen

verenigingen en lokale 2 gemeenschappen kunnen daardoor ernstig verstoord raken. Conform de ANBI regelgeving hoeven vermogensfondsen en kerken in het kader van de publicatieplicht nu alleen de staat van baten en lasten te publiceren. Dit uitbreiden met de balans kan grote veiligheidsrisico's en andere problemen meebrengen. In de toelichting bij het wetsvoorstel staat dat bij veiligheidsrisico's een uitzondering kan worden gevraagd, maar dat zou voor alle betrokken partijen een onwenselijke verzwaring van administratieve lasten betekenen. Wat zou de overheid doen als massaal om een uitzondering wordt gevraagd en het systeem volledig verstopt raakt?

c. Wetsvoorstel tast de geefbereidheid aan en daarmee de civil society

De verwachting is dat mensen minder of in het geheel niet meer bereid zullen zijn om te schenken wanneer hun schenking in detail bekend wordt gemaakt, zoals het conceptvoorstel bepaalt. Filantropische instellingen als goede doelen en culturele instellingen ontvangen nalatenschappen, die geregeld een bedrag van € 15.000 euro te boven gaan. Als deze onder deze regelgeving zouden gaan vallen, dan zou dat ook de privacy van families aantasten en afbreuk doen aan de geefbereidheid in Nederland.

Er is een zeer reëel risico dat een groot deel van de gevers hun donatie zal stopzetten als deze wet wordt ingevoerd. Dit zal een enorme impact hebben op de kracht van non-profit organisaties en daarmee op de civil society in ons land. De filantropische sector investeert zo'n 5,7 miljard in maatschappelijke doelen. Een terugloop in de giften aan filantropische instellingen gaat in tegen het idee van de participatiemaatschappij dat de overheid uitdraagt. Ook de WRR legt in haar onlangs verschenen rapport 'Filantropie op de grens van overheid en markt' de grote maatschappelijke rol van de filantropie bloot. Het culturele ondernemerschap dat de overheid van culturele instellingen vraagt in haar beleid zou door deze maatregel ook in gevaar komen.

4. Heb oog voor het zelfregulerend vermogen van de sector

Er zijn diverse systemen van zelfregulering in de sector die het verkrijgen van ongewenste invloed via donaties tegengaan. Zo hebben in de cultuursector musea een Ethische Code Commissie ingesteld, die zich uitspreekt over alle ethische zaken in de museale sector. De kerken aangesloten bij het CIO hebben een convenant met de Belastingdienst gesloten over de toepassing van de ANBI-regelgeving. De goede doelen sector heeft onlangs de Erkenningsregeling voor Goede Doelen ontwikkeld (deze wordt door het Ministerie van J&V actief ondersteund) en een convenant afgesloten om Erkenning en ANBI nader op elkaar te laten aansluiten. Zo zet de maatschappij zelf al stappen om mogelijke onwenselijke invloed tegen te gaan.

5. Kijk naar de mogelijkheden die de huidige wet- en regelgeving al biedt

Het wetsvoorstel houdt geen rekening met datgene dat al in andere wet- en regelgeving is voorzien, zoals in de ANBI regeling. Zo is de directe invloed van de gever op de ontvanger in Nederland uitgesloten. Daarvoor is het begrip ANBI in het leven geroepen. De wet- en regelgeving rondom ANBI's (Algemeen Nut Beogende Instellingen) is zo ingericht dat donateurs bij deze organisaties helemaal geen invloed kunnen 'kopen' of 'afdwingen' met hun schenking, omdat ze geen zeggenschap hebben vanwege 'checks and balances' en de onafhankelijke verantwoordelijkheid van bestuurders. Een van de principes van een Algemeen Nut Beogende Instelling is dat er sprake is van een 'afgezonderd vermogen'. Dat wil zeggen dat de gever zijn gift toevertrouwt aan een onafhankelijk bestuur, dat doet wat in de statuten staat. Verder geven onder andere de Wet MOT en de Wet Financieel Toezicht instrumenten om geldstromen inzichtelijk te maken en te controleren. Bestaande wet- en regelgeving zou beter kunnen worden benut, verbetering van de handhaving daarvan zou een eerste stap kunnen zijn.

De 'olifant in de kamer' is de maatschappelijke discussie over vermeende ongewenste 3 invloed op sommige moskeeën en geloofsgemeenschappen. Benoem dat probleem en zoek daar gerichte oplossingen voor die aantoonbaar het probleem aanpakken. Voor elk vermeend probleem van onwenselijke invloed dat zich daar afspeelt zou men naar het strafrechtinstrumentarium, financiële opsporingsdiensten (FIOD, Wet MOT, WWfT

etc.) of naar SZW-instrumenten voor zachtere maatregelen moeten kijken en niet naar donaties. Ook met inzicht in alle donaties aan alle organisaties is het zeer de vraag of dit werkelijk inzichtelijk maakt op welk niveau er (kwelijke) invloed zou zijn uitgeoefend. Een getal van een donatie geeft namelijk geen beeld van zoiets ongrijpbaars als invloed.

6. Het wetsvoorstel is niet handhaafbaar en controleerbaar

Het wetsvoorstel lijkt ons niet handhaafbaar en controleerbaar voor de Belastingdienst of gemeenten. Dat werkt willekeurig in de hand in uitvoering en handhaving, terwijl iedereen er last van heeft. Het voorstel levert een onaanvaardbare en onuitvoerbare extra administratieve lastendruk op voor maatschappelijke organisaties, waarvan vele volledig gerund worden door vrijwilligers. Het bijhouden en monitoren van alle individuele donaties en het publiceren van naam en woonplaats van gevers van donaties boven de 15.000 euro is enorm arbeidsintensief voor alle betreffende organisaties.

Samenwerking Moskeeën Brabant en Zeeland
19 februari 2019